

МАКСИМЕНКО С.Д.

*доктор психологічних наук, професор, академік,
директор Інституту психології імені Г. С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна*

ІРХІН Ю.Б.

*кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач відділу психологічних досліджень
Київського науково-дослідного інституту
судових експертиз Міністерства юстиції України,
м. Київ, Україна*

ЦІЛІСНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ І СИСТЕМНІСТЬ ПСИХІКИ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті наведено результати дослідження психіки людини як системи та можливість використання даного концепту в контексті розвитку системи розвитку сучасної національної освіти. Розглянуто генетичні методи та механізми конструювання особистості. Визначено методологічну складову, згідно з якою особистість є формою існування людської психіки. Це цілісність до саморозвитку, самовизначення, свідомої суб'єктної діяльності та саморегуляції і має свій неповторний внутрішній світ. Генетично висхідною суперечливою одиницею особистості, яка постійно розвивається і формується, *нужда* (С. Д. Максименко). Вона виступає як інформаційно-енергетична властивість людини, яка полягає в розширенні життя в онтогенезі та філогенезі. Обґрунтовано принципи побудови ЕГМ (експериментально-генетичного методу) та методів генетичного моделювання (ГММ). Доведено, що ці методи є областю психологічних знання, що дозволяють прогнозувати розвиток системної психіки особистості. Виокремлено авторський концепт «*нужда*», охарактеризовано його природу та атрибутивно-семантичні особливості цього концепту.

Ключові слова: *системність психіки, самовизначення, життя, особистість, психічні функції, психіка, психологія навчання, принципи побудови методик ЕГМ, експериментально-генетичний метод (ЕГМ), психічні процеси, метод генетичного моделювання (ГММ), *нужда* (джерело та рушійна сила розвитку особистості).*

Постановка проблеми. Подальше вдосконалення системи освіти аж до її докорінного реформування пов'язане з прискоренням темпів економічних і соціальних змін у суспільстві, серед яких, враховуючи роль людського фактору в цих процесах, переважає гуманістичний фактор. Якщо існуюча система освіти йшла за потребами й вимогами економіки й могла готувати кадри для різних сфер господарської діяльності, то перехід до постіндустріального етапу її розвитку змінює вимоги до функціонування системи освіти та, відповідно, для методики навчання та підготовки: «продуктом» нової системи освіти

мають бути не вузькі спеціалісти, а творчі особистості з системним характером мислення.

Недостатній системний ефект сучасної освіти зумовлений недоліками теоретичних уявлень про освітню діяльність, яка найчастіше розглядається як інтелектуальна і пізнавальна. Тому мета сучасної освіти – дати учням і студентам необхідні наукові знання та навички.

Стрімке зростання загального обсягу наукової інформації з одного боку, й система підготовки вчителів, що орієнтована на репродуктивну передачу інформації студентам, а не на розвиток їх творчого мислення та комунікативних здібностей, з іншого, стали головними причинами кризи системи сучасної освіти в Україні. Їй бракує можливості забезпечити активну участь суб'єкта в суспільних відносинах і у власному житті, здатність до самореалізації у світі, що швидко змінюється. Така зміна концептуальних засад вимагає поглибленого вивчення закономірностей формування особистості.

Різні підходи до вивчення особистості виділяють якості саморегуляції та саморозвитку як основоположні для особистості. Рівень саморозвитку особистості здебільшого ототожнюється із самовизначенням, одним з важливих складових його формування є рівень розвитку мислення.

Природа людської психіки особистісна. Найвищий рівень розвитку буття має відображення і тому здатне відображати все інше буття і саме себе. Воно стає реальним способом існування конкретної людини. Можна сказати навпаки: життя людини у світі є реальним способом (формою) існування вищої психіки (Максименко & Кудерміна, 2019). Об'єктивація, тобто додаткове перенесення психічного (ідеального) в предметне (матеріальне) здійснюється індивідами, залишаючи в суб'єкті всю неповторну своєрідність цієї особистості – її автора.

Виклад основного матеріалу. Системність людської психіки означає, що будь-який індивідуальний психічний процес набуває дуже складної структури. Він має свої закономірності та якості, але водночас відображує цілісність особистості. Тому при вивченні того чи іншого психічного явища (мислення, емоцій, пам'яті тощо) тільки спеціальна і штучна абстракція дозволяє досліднику зробити висновки про нього в «чистому» вигляді. Адже якщо говорити про мислення, то насправді його показники визначаються не лише особливостями інтелектуальної сфери: мотивами, цілями, цінностями, потягами, стійкими та тимчасовими емоційними станами, навіть соматичним здоров'ям – усі ці закономірності стримують – моє функціонування будь-якої психічної функції (Максименко, 2013). Основною умовою цілеспрямованого формування особистості є організована системність навчальної діяльності. Це стосується, перш за все, формування теоретичного мислення, уміння вчитися, опановувати здібностями.

Якщо розглядати систему психіки в цілому, то свідомість і несвідомі патерни зокрема є функціональними органами діяльності

суб'єкта, які виникли в процесі його адаптації до світу. Тому вивчення закономірностей психічних явищ поза діяльності не має сенсу. З першої половини ХХ століття воно стало основоположним поняттям у психології.

Для вивчення особистості була обрана психологічна одиниця, яка зберегла всі основні властивості цілої одиниці: «І в такому вигляді вона далі не ділиться. Психіка людини є особистісною, а це означає, що будь-яке дослідження будь-якого часткового процесу чи явища буде адекватним лише тоді, коли останні розглядаються як значуща гілка особистості, і тільки тоді це стає зрозумілим» (Максименко, 2006: 64).

Концепції розвитку особистості, як розгортання певних «структур», або «планів», які від початку існують в особливому згорнутому стані в людині, мають давню історію і є актуальними в сучасній філософії і психології особистості. Одна з причин їхньої стійкості – довільне і, ми б сказали, зручне перенесення законів розвитку організму на особистість у цілому. Біологія ніяк не може звільнитися від епігенетичних уявлень про розвиток живого організму, хоча ці уявлення і суперечать новим науковим фактам. Абсолютна більшість розуміє процес розвитку біологічної істоти як розгортання і реалізацію генетичної програми.

Існує не суперечність навіть, а протиріччя: з одного боку, розуміння розвитку особистості як розгортання внутрішнього плану (програми), який у певному вигляді є в людині «тут і зараз». З іншого – бачення розвитку як набуття психічних новоутворень в активній розподіленій діяльності. Ці дві позиції можуть бути діалектично поєднані: розвиток особистості являє собою набуття індивідом психічних новоутворень у власній діяльній активності. Виникнення цих новоутворень і означає розгортання, ускладнення особистості в цілому.

Розвиток особистості відбувається шляхом привласнення індивідом культурно-історичного досвіду всього людства. Але не зовсім зрозумілими є механізми переплавлення цього досвіду в досвід індивіда. З іншого боку, як привласнення досвіду сполучається з внутрішнім процесом розвитку і з активністю самої людини? Іншими словами, розвиток особистості відбувається лише в процесах навчання, виховання та інших формах взаємодії, але він і не відбувається лише в цих процесах.

Дане протиріччя є суто епістеміологічним і виникає через спрощене розуміння процесу привласнення, ототожнення його з соціалізацією. Остання являє собою адаптивний «зовнішній» процес пристосування людини до соціальних умов існування. Це є процес виникнення ідеального. Зустрічаючись у процесі реалізації власної активності з соціальним середовищем, людина створює з цих об'єктів (матеріальних або ідеальних) особливі засоби-знаки, що допомагають їй реалізувати свою активність.

Ці засоби перетворюються на психічні структури свідомості, розвиваючи і змінюючи її. Так відбувається з'єднання власних сутнісних

механізмів розвитку з рухом особистості в соціумі. Фактично, як вказував Л.С.Виготський, розвиток особистості є не соціалізацією, а, навпаки, індивідуалізацією, оскільки в цьому процесі особистість ускладнюється і набуває унікальності та неповторності.

Справді, якщо виходити з того, що особистість не є вродженою, а виникає, треба визнати наявність певного періоду розвитку дитини, коли особистості ще нема. Тут розвиток кожного окремого процесу є вирішальним, а похідною від їх розвитку буде цілісна особистість. Ясно, що ця логіка вимагає своєрідних систем експериментальної роботи і педагогічної діяльності (навчання та виховання).

Розвиток особистості полягає в організації та інтегруванні людиною свого внутрішнього світу. Це є шлях до себе, шлях самопізнання й самоусвідомлення. Власне кажучи, психічний розвиток тільки тоді стає розвитком особистості, коли він починає являти собою рефлексію людиною власного досвіду. З цього моменту людина сама визначає напрями власного розвитку, контролює його і несе за нього відповідальність. Це є те, що в сучасній психології називають саморозвитком.

Але водночас розвиток особистості не може бути зведений до рефлексії. Насправді, і про це дуже глибоко писав С.Л.Рубінштейн, особистісний розвиток здійснюється виключно в площині активної діяльній взаємодії людини з оточуючим світом.

Розв'язання цієї суперечності полягає в одночасному «утриманні» цих двох ліній розвитку. Людина, яка зосереджується на собі, відсторонюючись від світу, є дисгармонійною особистістю, а її розвиток деформується. Але людина, не здатна до глибокої рефлексії і саморегуляції, теж є дисгармонійно-поверховою, безвідповідальною і неперспективною. Адже така позиція зумовлює недостатність саморегуляції та кризи відповідальності. Врешті-решт уся особистість може бути зведена лише до зовнішніх виявів, являючи собою простий набір соціальних ролей-масок.

Розвиток особистості як системної психіки відбувається в різних видах діяльності, в тому числі в розвитку нових видів пізнавальної діяльності, особливо в навчанні, і можливий при дотриманні визначених нами системних принципів:

- принцип одиничного аналізу має забезпечувати виділення «клітин» – психологічної одиниці, яка зберігає всі основні властивості цілого. Першою реальною «одиницею» існування і розвитку людської психіки є особистість;
- принцип історизму «вкладає» набутий людством досвід у предмет і освітню задачу як засіб вирішення конкретної освітньої проблеми. У результаті такого присвоєння виникає нова психічна структура найвищого рівня складності (одиниця свідомості);
- принцип системності (принцип цілісного розгляду психічних утворень) пропонується розглядати психічні явища, психічні утворення як процеси, як перетворення «речей у процесі», що за-

безпечують перехід від менш розвинених одиниць до більш розвинених;

- принцип проектування (принцип активного моделювання, відтворення психічних форм в особливих умовах) визначає концептуальні форми побудови експерименту для виявлення закономірностей генезису таких психічних процесів, яких немає у внутрішньому світі особистості, але вони повинні формуватися в результаті логічної обробки нової пізнавальної діяльності (Максименко, 2006; 2014).

На цих принципах базується сформульований нами експериментально-генетичний метод (ЕГМ) – «метод психологічного дослідження процесу конструювання вищих психічних функцій, які приписуються суб'єктом у процесі перетворення певного змісту» (Максименко, 2006). : 56). ЕГМ складається з теорії, в рамках якої він виник, конструкції (моделювання), що трансформує експеримент, і діагностики (фіксації) як проміжних, так і кінцевих психологічних новоутворень особистості, що розвивається (Максименко, 2006: 60).

Теоретичне осмислення досвіду експериментального навчання, здійснене в руслі викладеного підходу, призводить до необхідності виявлення системи принципів побудови експериментально-генетичного дослідження, а також визначення послідовності основні логічні та операційні структури, що його реалізують.

Водночас проведення експериментальних досліджень спрямоване на пошук нових шляхів розвивального та виховного навчання. Визначено нові критерії навчання. Ці дослідження, у свою чергу, впливають на практику масової школи. Останнім часом зусилля педагогів і психологів спрямовані на виявлення закономірностей побудови формування навчальної діяльності учнів, її структури.

Якісно новий етап у розвитку психології зумовлений переходом до генетичних методів дослідження. Він характеризується синтезом психологічних досліджень із проектуванням нових форм освоєння соціокультурних цінностей, нових ефективних форм виховного процесу, що дає змогу виявити закономірності психічного розвитку. Генезис особистості – це специфічна трансформація структурних компонентів діяльності, опосередкована механізмом інтеріоризації в структурних властивостях і якостях особистості (Максименко С. & Орап, 2018). Тобто, інакше кажучи, особистість є і реалізатором діяльності, і активатором процесу функціонування діяльності, що трансформується в психічні якості особистості.

Експериментально доведено, що різниця між функціонуванням і розвитком полягає в тому, що останній завжди і обов'язково передбачає формування нової міжфункціональної системи, і це відбувається лише тоді, коли індивід є суб'єктом навчання. Розвиток вищих психічних структур опосередковано пов'язаний з культурним контекстом, а

це означає, що об'єкти культури присвоюються дитиною в навчанні (Максименко та Калмиков, 2018).

Об'єкт культури є продуктом людської діяльності і фактично є закодованим і конденсованим відбитком людської психіки. Розвиток відбувається лише тоді, коли дитина у специфічній формі власної діяльності «декодує», «розгортає» та об'єктивує свою психіку (об'єктивацію), формуючи таким чином власну (Максименко, Ткач, Литвинчук & Онуфрієва, 2019).

Пізніше (після інтеріоризації) вони формують у свідомості конститутивні структури, утворюючи «навколо себе» так звані міжфункціональні психологічні системи, і впливають на подальшу поведінку суб'єкта (Лурія, 1974). Таким чином виникає так зване особистісне опосередкування навчальної діяльності. Цей генетичний механізм, на нашу думку, є реальною основою для саморозвитку. Науково доведено, що ми маємо справу з феноменом проектування (самопроектування!) вищих психічних функцій в унікальному просторі соціальної ситуації розвитку. Це спонукає до пошуку методологічної процедури, яка б дозволила більш адекватне вивчення та розуміння цього складного явища. Ми вважаємо, що такою процедурою має бути метод генетичного моделювання (як модифікація генетичного).

Запропонована одиниця аналізу генезису психіки, а саме «функціонування-розвиток» (яка була встановлена в експериментальному дослідженні) (Максименко С., 2014), дозволить суттєво розширити сферу застосування генетичного методу, головним чином у його модифікація генетичного моделювання.

Таким чином, відповідно до досягнутих результатів і нових завдань, стає можливим і необхідним не тільки розробляти нові модифікації методу, а й розширювати сферу його застосування.

Принципи побудови методу відображають природу існування об'єкта дослідження. Технологія методу (принцип єдності генетичної та експериментальної ліній) передбачає дослідження в максимально «природних» умовах існування особистості та створення відповідного простору для реалізації численних можливостей особистості до моделювання. власний розвиток і існування. Жива істота, яка зароджується в утробі матері, є творінням двох людей. Соціальний зразок втілюється в істоті – новій біологічній істоті, але не тільки біологічній, а саме біосоціальній. Нужда (авторська «нужда» С. Максименка) виступає носієм вічного досвіду людини (як біологічної, так і соціальної істоти) і водночас є джерелом активності особистості – активатор.

Нужда виступає єдиною вихідною інтенсивною силою, діяльність якої «запускає» складну систему «особистості» і забезпечує її розвиток як саморозвиток. Нужда не породжує існування, онтогенез; це нужда мати можливість допомогти унікальному явищу життя та його розвитку. Нужда — генетично вихідне відношення, що складає в єдину дихотомічну пару дозрівання біологічного індивіда і психологічний прояв

соціальних впливів, що породжує особистість. По суті, категорія нужди є пояснювальним принципом щодо моделюючої природи людської психіки і тоді можна говорити про метод дослідження особистості.

Аналіз різних наукових теорій показує, що вони «висвітлюють» певні аспекти існування та розвитку нужд (Г. С. Костюк, П. Я. Гальперін, Ж. Піаже, Л. С. Виготський). Наше розуміння категорії нужди дозволяє говорити про моделювання, а не про присвоєння: психічна, спонукана нуждою, викликає особливу – особистісну дію людини. Ця дія на початку (на початку онтогенезу) виключно афективний (але все ж особистий, оскільки унікальний як у плануванні, так і в дії). Це породжує пізнання. Виникає пізнавальна нужда, яка далі розвивається в інтелект, формуючи зрештою цілісну пізнавальну сферу особистості (Максименко, 2013: 7–23).

Але зверніть увагу – ми говоримо, що все починається з вираження нужди, тобто – з власної активності, і це, а не «тиск», викликає процес інтеріоризації. Отже, погоджуємося з В.П. Зінченком, що екстеріоризація відбувається перед інтеріоризацією. Але щоб дослідити це емпірично, потрібен адекватний метод – експеримент генетичного моделювання.

Принципи побудови методу відображають характер буття об'єкта дослідження: соціальний, неможливість отримання остаточного емпіричного пошуку внутрішнього світу людини (рефлексивний релятивізм). Залишаємо без змін назву першого принципу нашого методу – принцип одиничного аналізу (дослідження на основі логіко-психологічного аналізу суперечливої одиниці нужди, що включає абстракцію в нерозвиненому вигляді: біологічну та соціальні).

Інший важливий принцип генетично-модельного методу вивчення особистості відображає її оригінальну природу. Це принцип єдності біологічного і соціального. Статус принципу наукового методу дозволяє не тільки проголосити цю єдність, оскільки в цьому випадку він перестане бути принципом.

Третій принцип – творчість. Співвідношення нужди з численними і різноманітними предметами і явищами не породжує нужди, а визначає цілепокладання і розробку власних і неповторних засобів досягнення цілей. Це, власне, творчість. Дотримуватися принципу творчості в аналізі (і дослідженні) особистості ми маємо на увазі «брати» її існування як ціле, в його неповторній спрямованій єдності. А це означає реально враховувати неоднозначність, неочікуваність і непередбачуваність особистості (Максименко С., Євтух, Цкехмістер, Максименко К. та Лазуренко, 2012). Четвертий принцип – рефлексивний релятивізм, який фіксує принципову неможливість встановлення точних розмірів і остаточної фіксації найвищих унікальних і творчих проявів особистості.

Останній 5-й принцип генетично-модельного методу дослідження особистості – єдність експериментальної та генетичної ліній розвитку.

На нашу думку, це дуже важливий момент для характеристики не лише нашого методу, а й загального стану справ у культурно-історичній теорії.

Нужда є вихідним енергетичним началом особистості, біосоціальним за своєю природою. Онтогенез людини починається набагато раніше, ніж вона фізично народжується. Її початок – матеріалізація є втіленням нужд двох людей, які люблять одне одного. Виникла нова форма існування нужди, яка просто не може існувати без матеріального носія (принаймні, сучасній науці не відомий інший спосіб існування біосоціальної нужди, окрім його існування як соціобіологічної енергетичної основи людської особистості).

Висновки. У статті наведено результати дослідження психіки людини як системи. Розглянуто генетичні методи та механізми конструювання особистості. Визначено методологічну складову, згідно з якою особистість є формою існування людської психіки. Це цілісність до саморозвитку, самовизначення, свідомої суб'єктної діяльності та саморегуляції і має свій неповторний внутрішній світ. Генетично висхідною суперечливою одиницею особистості, яка постійно розвивається і формується, є нужда (С. Д. Максименко). Вона виступає як інформаційно-енергетична властивість людини, яка полягає в розширенні життя в онтогенезі та філогенезі. Обґрунтовано принципи побудови ЕГМ (експериментально-генетичного методу) та методів генетичного моделювання (ГММ). Доведено, що ці методи є областю психологічних знань, що дозволяють прогнозувати розвиток системної психіки особистості. Виокремлено авторський концепт «нужда», охарактеризовано його природу та атрибутивно-семантичні особливості цього концепту.

Генетико-психологічний аналіз теорій особистості, насамперед щодо динамічної єдності біологічного і соціального як суперечливої одиниці особистості, фіксованої в нужді, дозволяє говорити про розробку реальних теоретичних основ генетичного моделювання існування та психологічного зростання особистості.

Список використаних джерел

1. Выготский Л. С. Психология развития как феномен культуры. Москва; Воронеж : АПСН, 1996.
2. Гальперин П. Я. Введение в психологию. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1976. 150 с.
3. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Избр. псих. труды: в 2 т. Т. 2. Москва : Педагогика, 1983. С. 94–231.
4. Лурия А. Р. Об историческом развитии познавательных процессов. Москва : Наука, 1974. 171 с.
5. Максименко К., Калмиков Г. Психолінгвістична концепція і модель мовленнєвого впливу О. О. Леонтьєва та її значення для актуалізації сучасних проблем спілкування. Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика. 2018. Вип. 24 (1). С. 220–235.
6. Максименко К., Кудерміна О. Психосемантична реконструкція уявлень про здоров'я у пацієнтів із соматогенією. Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика. 2019. Вип. 25 (1). С. 194–214.

7. Максименко К. С. Личностно-ориентированная терапия эмоциональных расстройств при соматогениях. Киев : Издательский Дом «Слово», 2015. 352 с.
8. Максименко С. Д. Генезис существования личности. Киев : Издательство «ООО «КММ», 2006. 240 с.
9. Максименко С. Д. Генетико-модельючий метод дослідження особистості. Збірник наукових праць. Психологічні науки. 2014. Вип. 2.13 (109). С. 8–15.
10. Максименко С. Д. Психология жизненной силы (нужды) личности. Проблемы сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. Вип. 21. С. 7–23.
11. Максименко С. Д. Психологія учіння людини: генетико-модельючий підхід: монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 592 с. Максименко С., Орап М. Психолінгвістичні предиктори здоров'я. Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика. 2018. Вип. 24 (1). С. 252–268.
12. Максименко С., Ткач Б., Литвинчук Л., Онуфрієва Л. Нейропсихолінгвістичне дослідження політичних гасел із зовнішньої реклами. Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика. 2019. Вип. 26 (1). Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я. М. С. 246–264. DOI 10.31470/2309-1797-2019-26-1-246-264. URL: <https://psycholing-journal.com/index.php/journal/article/view/715>.
13. Пиаже Ж. Избранные психологические труды. Москва : Педагогика, 1969. 659 с.
14. Brown, A. L. (1987). Metacognition, executive control, self-regulation and other more mysterious mechanisms. *Metacognition, Motivation, and Understanding*. Ch. 3. New Jersey.
15. Flavell, J. H. (1976). Metacognitive Aspects of Problem Solving. *The Nature of Intelligence*. L. B. Resnick (Ed.). New York : Hillsdale.
16. Kluwe, R. (1987). Executive Decisions and Regulation of Problem Solving Behavior. *Metacognition, Motivation and Understanding*. F. Weirert & R. Kluwe (Eds.). New Jersey.
17. Maksimenko, S. D., & Serdiuk, L. (2016). Psychological Potential of personal self-realization. *Social Welfare: Interdisciplinary Approach*. Vol. 6 (1). P. 92–100.
18. Maksymenko, S. D. (2015). *Genesis of Personality Existence*. Monograph. Montreal. 365 p.
19. Ridley, D., Schuts, P., Glanz, R., & Weinstein, C. (1992). Self-regulated Learning: the Interactive Influence of Metacognitive Awareness and Goal-setting. *The Journal of Experimental Education*. No 60 (4). P. 293–306. URL : <https://doi.org/10.1080/00220973.1992.9943867>.
20. Maksymenko, S. D., Yevtukh, M. B., Tskekhmister, Ya. V., Maksymenko, K. S., & Lazurenko, O. O. (2012). *Psychology and Pedagogics: Text-book*. Kyiv : Publishing House «Slovo». 520 p.
21. Taylor, S. (1999). Better Learning through Better Thinking: Developing Students Metacognitive Abilities. *Journal of College Reading and Learning*. Vol. 30. Issue 1. P. 34–45.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Vyhotskyi L. S. *Psykholohyia razvytyia kak fenomen kultury*. Moskva; Voronezh : APSN, 1996.
2. Halperyn P. Ya. *Vvedenye v psykholohyiu*. Moskva : Yzd-vo Mosk. un-ta, 1976. 150 s.
3. Leontev A. N. *Deiatelnost. Soznanye. Lychnost. Yzbr. psykh. trudy: v 2 t. T. 2*. Moskva : Pedahohyka, 1983. S. 94–231.
4. Luryia A. R. *Ob ystorycheskom razvytyu poznavatelnykh protsessov*. Moskva : Nauka, 1974. 171 s.
5. Maksymenko K., Kalmykov H. *Psykholinhvistychna kontseptsii i model movlennievoho vplyvu O. O. Leontieva ta yii znachennia dlia aktualizatsii*

- suchasnykh problem spilkuvannia. Psycholinguistics. Psykholinhvistyka. Psykholinhvistyka. 2018. Vyp. 24 (1). S. 220–235.
6. Maksymenko K., Kudermyna O. Psykholemantychna rekonstruktsiia uivlen pro zdorovia u patsientiv iz somatoheniieiu. Psycholinguistics. Psykholinhvistyka. Psykholinhvistyka. 2019. Vyp. 25 (1). S. 194–214.
  7. Maksymenko K. S. Lychnostno-oryentirovannaia terapiia emotsyonalnykh rasstroistv pry somatohenyakh. Kyev : Yzdatelskyi Dom «Slovo», 2015. 352 s.
  8. Maksymenko S. D. Henezys sushchestvovanyia lychnosty. Kyev : Yzdatel-stvo «ООО «KMM», 2006. 240 s.
  9. Maksymenko S. D. Henetyko-modeliuiuchy meto doslidzhennia osobystosti. Zbirnyk naukovykh prats. Psykholohichni nauky. 2014. Vyp. 2.13 (109). S. 8–15.
  10. Maksymenko S. D. Psykholohyia zhyznennoi syly (nuzhdy) lychnosty. Problemy suchasnoi psykholohii: Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuks NAPN Ukrainy / za nauk. red. S. D. Maksymenka, L. A. Onufriievoi. Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2013. Vyp. 21. S. 7–23.
  11. Maksymenko S. D. Psykholohiia uchinnia liudyny: henetyko-modeliuiuchy pidkhid: monohrafiia. Kyiv : Vydavnychyi Dim «Slovo», 2013. 592 s. Maksymenko S., Orap M. Psykholinhvistychni predyktory zdorovia. Psycholinguistics. Psykholinhvistyka. Psykholinhvistyka. 2018. Vyp. 24 (1). S. 252–268.
  12. Maksymenko S., Tkach B., Lytvynchuk L., Onufriieva L. Neiropsykholinhvistychno doslidzhennia politychnykh hasel iz zovnishnoi rek-lamy. Psycholinguistics. Psykholinhvistyka. Psykholinhvistyka. 2019. Vyp. 26 (1). Pereiaslav-Khmelnitskyi : FOP Dombrovska Ya. M. C. 246–264. DOI 10.31470/2309-1797-2019-26-1-246-264. URL: <https://psycholing-journal.com/index.php/journal/article/view/715>.
  13. Pyazhe Zh. Yzbrannye psykholohicheskye trudy. Moskva : Pedagogika, 1969. 659 s.
  14. Brown, A. L. (1987). Metacognition, executive control, self-regulation and other more mysterious mechanisms. Metacognition, Motivation, and Understanding. Ch. 3. New Jersey.
  15. Flavell, J. H. (1976). Metacognitive Aspects of Problem Solving. The Nature of Intelligence. L. B. Resnick (Ed.). New York : Hillsdale.
  16. Kluwe, R. (1987). Executive Decisions and Regulation of Problem Solving Behavior. Metacognition, Motivation and Understanding. F. Weirter & R. Kluwe (Eds.). New Jersey.
  17. Maksymenko, S. D., & Serdiuk, L. (2016). Psychological Potential of personal self-realization. Social Welfare: Interdisciplinary Approach. Vol. 6 (1). P. 92–100.
  18. Maksymenko, S. D. (2015). Genesis of Personality Existence. Monograph. Montreal. 365 p.
  19. Ridley, D., Schuts, P., Glanz, R., & Weinstein, C. (1992). Self-regulated Learning: the Interactive Influence of Metacognitive Awareness and Goal-setting. The Journal of Experimental Education. No 60 (4). P. 293–306. URL : <https://doi.org/10.1080/00220973.1992.9943867>.
  20. Maksymenko, S. D., Yevtukh, M. B., Tskekhmister, Ya. V., Maksymenko, K. S., & Lazurenko, O. O. (2012). Psychology and Pedagogics: Text-book. Kyiv : Publishing House «Slovo». 520 p.
  21. Taylor, S. (1999). Better Learning through Better Thinking: Developing Students Metacognitive Abilities. Journal of College Reading and Learning. Vol. 30. Issue 1. P. 34–45.

Maksymenko S., Irkhin Yu.

**THE INTEGRITY OF PERSONALITY AND SYSTEMATICITY
OF THE PSYCHE IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM
OF UKRAINE**

The article presents the results of the study of the human psyche as a system and the possibility of using this concept in the context of the development of the modern national education system. Genetic methods and mechanisms of personality construction are considered. The methodological component is determined, according to which the personality is the form of existence of the human psyche. It is integrity to self-development, self-determination, conscious subject activity and self-regulation and has its own unique inner world. A genetically ascending contradictory unit of the personality, which is constantly developing and forming, is «needed» (S. Maksymenko). It acts as an informational and energetic property of a person, which consists in the expansion of life in ontogenesis and phylogenesis. The principles of constructing EGM (experimental genetic method) and genetic modeling methods (GMM) are substantiated. It has been proven that these methods are a field of psychological knowledge that allows predicting the development of the system psyche of an individual. The author's concept "need" is singled out, its nature and attributive-semantic features of this concept are characterized.

Keywords: *systematicity of psyche, self-determination, life, personality, mental functions, psyche, psychology of learning, principles of construction of EGM techniques, experimental genetic method (EGM), mental processes, genetic modeling method (GMM), need (source and driving force of development personality).*